

ISSN 1103-1115

Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi

Sociology of Education and Culture Research Reports

Nyanlända akademiker och etableringsutbildning

En studie av Korta vägen

Ida Lidegran & Astrid Collsiöö

Uppsala universitet

Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi

Sociology of Education and Culture Research Reports

Nr 56

Nyanlända akademiker och etableringsutbildning

En studie av Korta vägen

Ida Lidegran & Astrid Collsiöö

SEC, Uppsala universitet
<http://www.skeptron.uu.se/broadly/sec/>

Dec. 2018

UPPSALA
UNIVERSITET

SEC Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi, Uppsala universitet
(Sociology of Education and Culture)

URL www.skeptron.uu.se/broadly/sec/

Tel. vx +46 (0)18 4710000

Postadr. Donald Broady, SEC, Sociologiska institutionen,
Uppsala universitet, Box 624, 75126 Uppsala

Redaktörer för serien Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi / SEC Research Reports:
Mikael Börjesson & Donald Broady

Ida Lidegran & Astrid Collsiö

Nyanlända akademiker och etableringsutbildning. En studie av Korta vägen

Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi / SEC Research Reports, 56

December 2018

ISSN 1103-1115

© Författarna och Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi (SEC), 2018

Innehåll

INLEDNING	5
Syfte och frågor	5
Bakgrund och tidigare forskning	6
Nyanlända, etableringsutbildning och arbetsmarknad	6
Exemplet Korta vägen.....	7
Angreppssätt och teoretiska utgångspunkter	8
Metod och material	9
RESULTAT	11
Resursstark grupp med en osäker framtid	11
Tre grupper: flyktingar, nyanlända från öst, samt nyanlända från väst.....	12
Förväntningar	12
Upplevelser	13
Yrkescoachernas centrala roll.....	13
En annorlunda arbetsmarknad	14
När livsbanor och tillgångar sammanfaller med behovet på arbetsmarknaden	15
Förflyttning tidigt i livsbanan: Justering av tidigare investeringar	15
Förflyttning sent i livsbanan: Deklasseringen ett faktum.....	16
Mötet med etableringsutbildningen i relation till strategier och tillgångar.....	17
Utbildning och hederskänsla	17
Språkkapitalet var särdeles viktigt	18
Svårerövat socialt kapital.....	19
KONKLUSION.....	21
REFERENSER	23

Inledning

Flyktingsituationen i världen är allvarligare än på mycket länge. Sverige har fram till 2015 utmärkt sig som landet i Europa med högst flyktingmottagande per capita.¹ Drastiska åtgärder för att minska antalet asylsökande initierades vintern 2015/2016, vilket ledde till att antalet asylsökande minskade påtagligt. De som redan kommit hit står dock långt från arbetsmarknaden och är bristfälligt integrerade i det svenska samhället. Det har i stort sett rått politisk konsensus om att viktigast för de nyanländas inlemmande i det svenska samhället är att de så fort som möjligt ges möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. Trots att denna ambition är allmänt omfattad inom det politiska fältet och i samhällsdebatten, etablerade sig färre än hälften av alla utrikesfödda på arbetsmarknaden efter fem år i Sverige (Forslund, Liljeberg & Åslund 2017:11).

Som bot mot problemet med de långa ställtiderna mellan ankomsten till Sverige och inträdet på arbetsmarknaden har olika slag av arbetsmarknadsåtgärder prövats, ofta med tanken att ökad kunskap om Sverige i kombination med arbetsplatsförlagd praktik ska korta vägen till arbete (Joyce 2015). Insatserna kan ses som ett slags ställverk där individer, enligt intentionerna, ska kunna växla in på nya spår som i möjligaste mån tillåter dem att behålla en färdriktning genom att dra viss nytta av sina tidigare utbildningsinvesteringar, yrkeserfarenheter och andra kompetenser från ursprungslandet när de beger sig in på den svenska arbetsmarknaden.

Inom forskningen har den ökade invandringen uppmärksammats i en rad studier om invandringens arbetsmarknadseffekter, integration, diskriminering och andra hinder för nyanländas etablering på arbetsmarknaden (Tibajev 2016; Joyce 2015). Det finns dock behov av en förståelse av varför det tar lång tid att etablera sig på svensk arbetsmarknad, trots att man har en stark utbildningsbakgrund med sig från sitt tidigare hemland. I den här utbildningssociologiska studien belyser vi detta genom att göra nedslag i en etableringsutbildning för nyanlända akademiker, nämligen Korta vägen.²

Syfte och frågor

Det övergripande syftet med denna studie var att analysera nyanlända akademikers möte med etableringsutbildningen Korta vägen och identifiera strategier som utvecklas i mötet. Syftet bröts ner i ett antal frågor:

1. Vad hade deltagarna för tillgångar och hur såg deras livsbanor ut?
2. Vilka förväntningar på och upplevelser av utbildningen hade deltagarna och hur kan dessa förstås i relation till deltagarnas tillgångar och livsbanor?
3. Hur kan mötet med etableringsutbildningen och de strategier som utvecklas förstås i relation till dels individernas bakgrunder, dels till deras nuvarande position som nyanländ akademiker?

¹ Artikeln är skriven inom ramen för ett forskningsprojekt finansierat av Avdelningen för uppdragsutbildning vid Uppsala universitet och det av Vetenskapsrådet finansierade projektet *Etableringsutbildningarna. Om framväxten av åtgärder för nyanlända som en ny nisch inom det svenska utbildningssystemet*. Vi vill tacka granskarna av denna artikel och Donald Broady som alla bidragit med värdefulla synpunkter.

² Vi har valt att använda oss av etableringsutbildning framför arbetsmarknadsutbildning även om den senare var den officiella benämningen då vi menar att etableringsutbildning signalerar tydligare vad utbildningen syftade till.

Bakgrund och tidigare forskning

Invandring och integration har stått högt upp på den politiska och mediala dagordningen sedan ungefär flera decennier tillbaka. På senare år har fokus riktats från invandrare i stort mot gruppen nyanlända i Sverige. Lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare som trädde i kraft år 2010 är ett exempel på inriktningen mot nyanlända.³ Reformen syftade huvudsakligen till att skapa bättre förutsättningar för nyanländas egenförsörjning.⁴ Arbetsförmedlingen fick det samordnade ansvaret för detta. I och med etableringsreformen och de fortsatta svårigheterna för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden har utbildningsinsatser där kunskap om Sverige och svenska språket i kombination med praktik ökat i rask takt. Dessa utbildningsinsatser upphandlas av Arbetsförmedlingen och utförs av olika aktörer runt om i landet, så kallade utbildningsleverantörer. Arbetsförmedlingens roll utvecklades således till att upphandla och säkerställa att det tillhandahålls arbetsmarknadsutbildningar inom ramen för ett valfrihetssystem (Konkurrensverket 2013). Etableringsutbildningar för nyanlända drevs vid undersökningstillfället både av privata utbildningsföretag och av offentliga aktörer. Syftet var att påskynda nyanländas inträde på svensk arbetsmarknad i linje med etableringsreformen.⁵

Nyanlända, etableringsutbildning och arbetsmarknad

Inom forskningen har den ökade invandringen blivit föremål för allt fler studier. Vi finner undersökningar om invandringens arbetsmarknadseffekter, integration, diskriminering samt andra hinder för nyanländas etablering på arbetsmarknaden (Tibajev 2016; Joyce 2015). Många studier pekar på att det finns en betydande skillnad i sysselsättningsgrad på arbetsmarknaden mellan utländskt födda och inrikes födda, där de tidigare i mindre grad är sysselsatta. Denna skillnad har även ökat succesivt sedan 1970-talet (SCB 2016). Situationen för utländskt födda på arbetsmarknaden skiljer sig även åt beroende på en mängd faktorer så som vilket land man kommer ifrån och varför man migrerat, utbildningsnivå, ålder och när man anlänt Sverige (SCB 2016; Berggren & Omarsson 2001). Tendenserna är inte specifika för Sverige utan återfinns även i internationell forskning (Bevelander & Pendakur 2011; Bevelander & Pendakur 2014; Kogan 2006; Kesler 2006; Cebulla, Danie & Zurawan 2010; Aspinall & Lavinia 2010).

Utbildningsinsatser för nyanlända har fått en betydande roll i integrationspolitiken eftersom de fått funktionen att möjliggöra etablering på arbetsmarknaden (Franzén & Johansson 2004). Utbildningarnas arbetsmarknadseffekter lyfts fram i flera studier om nyanlända men det lämnas osagt vilka som går på utbildningarna (de Luna, Forslund & Liljeberg 2008; Liljeberg & Sibbmark 2011; Johansson & Åslund 2006; Forslund, Liljeberg & von Trott zu Solz 2013; Jönsson & Rubinstein Reich 2004). Dessa effektstudier av integrationsåtgärder undersöker sysselsättningsgrad efter genomförd åtgärd och försöker peka på sådant som ger god effekt för etableringen på arbetsmarknaden, som exempelvis utbildning i svenska och arbetspraktik med matchningsstöd (Rooth & Åslund 2007; vad gäller matchningens utfall se Johansson & Åslund 2006; Franzén & Johansson 2004). Studierna visar att praktikplatser sällan motsvarar nyanländas tidigare utbildningsinvesteringar och yrkeserfarenheter (Franzén & Johansson 2004) och att matchningen sällan är fulländad då det på arbetsmarknaden är betydligt vanligare att vara överkvalificerad för sitt arbete om man har utländskt ursprung än om man är född i Sverige (Berggren & Omarsson 2001). Elin Ennerbergs avhandling (2017) är ett undantag gällande en beskrivning av deltagarna i etableringsinsatser. Författaren gör en typologi över vad hon finner vara fem olika hållningar till arbetsmarknaden samt strategier under etableringsinsatsen. Hon diskuterar vidare att gruppen nyanlända är mycket heterogen i detta avseende vilket innebär utmaningar med att definiera och avgränsa vilka mål som etableringsinsatser ska infria eftersom nyanlända har vitt skilda förutsättningar och behov. Även om Ennerberg beskriver de nyanlända i etableringsinsatser bygger hennes beskrivning om olika strategier på dokument om deltagarna från

³ De personer som inbegrips i lagen är nyanlända mellan 20 och 65 år (2010:197).

⁴ Etableringsreformen hade som huvudsaklig ambition att öka nyanländas deltagande på arbetsmarknaden, men som Elin Ennerbergs undersöker i sin avhandling, *Destination employment? Contradictions and ambiguities in Swedish labour market policy for newly arrived migrants*, innehåller insatsen motstridiga målformuleringar. Hon fann att etableringsreformen både inbegrep mål om ett så snabbt inträde på arbetsmarknaden som möjligt samtidigt som det framhävdes att nyanlända ska kunna nå ett kvalificerat arbete med hjälp av utbildningsinvesteringar.

⁵ Snabbspåret är i skrivande stund en av de senare lösningarna och är utbildningar för nyanlända som fokuserar på specifika yrkesgrupper, som finns för 20 olika yrken och består av ett antal utbildningar med specialinriktad svenskundervisning för olika branscher samt en utbildning med praktik för nyanlända akademiker.

Arbetsförmedlingen och Etableringslotsar, och inte på intervjuer med deltagarna själva, vilket hon själv lyfter fram som en begränsning (Ennerberg 2017: 67).

Många studier analyserar resultat i termer av inkludering och exkludering. Exempelvis visas hur validering av akademiska meriter och kunskaper fungerar som ett sätt att släppa in eller stänga ute individer med utländsk bakgrund från arbetsmarknaden genom bestämmandet av vilken tidigare kunskap som räknas. På så sätt degraderas vissas tidigare erfarenheter medan andra vinner erkännande. Även utbildning riktad mot personer med utländsk bakgrund förstås i ljuset av inkludering och exkludering. Åtgärderna ses som en förstärkning av utanförskap eftersom gruppen behandlas homogeniserat utifrån att de saknar något, ett kulturellt kapital, som utbildningen kan bidra med. Marknadiseringen av utbildning förstås också som bidragande till exkluderingen. Genom att utbildning blivit en handelsvara på en marknad åläggs individen det yttersta ansvaret i att välja och införskaffa det rätta kulturella kapitalet via en arbetsmarknadsutbildning. Det innebär även att misslyckanden med att etablera sig på arbetsmarkanden läggs på individen (Gustavsson, Andersdotter & Sjöman 2009; Tovatt 2013a).

Tre studier ligger särskilt nära vår undersökning sett till frågeställningar och teoretiska utgångspunkter. I avhandlingen "Här i Sverige måste man gå i skolan för att få respekt". Nyanlända ungdomar i den svenska gymnasieskolans introduktionsutbildning utforskar utbildningssociologen Hassan Sharif nyanlända irakiska gymnasieelever på en introduktionsutbildning i Södertälje (Sharif 2017). Sharif visar hur gymnasieungdomarna hyser en mycket stark tilltro till utbildningssystemet och att behärska det svenska språket. För dessa ungdomar ses vägen mot att vinna erkännande och respekt, både i Sverige och bland sina landsmän från det tidigare hemlandet, gå genom att tillskansa sig högre utbildning. De krav som man mötte på introduktionsutbildningen levde inte upp till de högt uppsatta förväntningarna på utbildningen som ungdomarna och deras familjer hade. Detta innebar att mötet med introduktionsutbildningen inte var friktionsfritt. De ambitioner som ungdomarna bar på matchades inte av utbildningens upplägg och innehåll.

I de två andra studierna utforskar antropologen Caroline Tovatt det sociala kapitalets betydelse för vägen in på svensk arbetsmarknad och där intervjuer analyseras med hjälp av begrepp hämtade från Bourdieus forskningstradition (Tovatt 2013b). I en utvärdering för Länsstyrelsen i Södermanlands län undersöker Tovatt, med samma teoretiska utgångspunkter som i avhandlingen, mer specifikt individer som är i början av olika etableringsinsatser (Tovatt 2013a). Studien visar bland annat på den sorg som den socialt nedåtgående resan till ett nytt land innebär och som grundar sig i en deklassering av tidigare investeringar genom att tillgångar inte tillskrivs samma värde i Sverige som i det tidigare hemlandet.

De sistnämnda studierna visar på hur migranternas bakgrunder måste tas med i beaktande när deras nuvarande position i Sverige förstås. Ofta klumpas migranter ihop i kategorier (migranter, invandrare, och så vidare) som osynliggör deras historia. Genom att föra in migranternas nedärvda och förvärvade tillgångar i analysen knyts deras bakgrund samman med nuvarande situation och förväntningar på framtiden.

Exemplet Korta vägen

Korta vägen står som ovan nämnts i fokus för denna studie. Det startade år 2004 efter att tre utbildningar för utlandsfödda akademiker, finansierade av Europeiska socialfonden, gick ihop under namnet Korta vägen. Sedan dess har utbildningskonceptet utvidgats till ett 20-tal platser och Arbetsförmedlingen har tagit över som huvudman för Korta vägen och gav uppdrag till olika typer av utbildningsanordnare (bland annat det privata företaget Academicum, Folkuniversitetet samt universitet och högskolor).

Korta vägen riktade sig till akademiker med utländsk bakgrund som innehade minst tre års universitetsstudier från sitt hemland men som inte varit längre än tre år i Sverige. Programmet pågick under 26 veckor där det ingick undervisning i yrkessvenska, studievägledning, karriärcoachning och yrkespraktik. Som namnet antyder var syftet med utbildningen att just *korta vägen* för nyanlända in på arbetsmarkanden. Detta innebar att utbildningsinsatsen hade som mål att förbättra "karriärsituationen" för deltagarna. I Arbetsförmedlingens uppföljning av utfallet visade det sig att ungefär 30 procent av dem som påbörjat Korta vägen på nationell nivå under perioden 2015–2016 hade någon typ av sysselsättning efter tre månader.

Det som utmärkte Korta vägens metod för att förbättra karriärsituationen för nyanlända var dess inriktning på informella vägar in på arbetsmarknaden via praktikplatser och kunskap om svensk kultur

och samhälle. Till skillnad från exempelvis SFI (svenska för invandrare) gav inte Korta vägen några formella meriter eller betyg i svenska språket eller andra ämnen. Tanken var att deltagarna skulle erbjudas ett ökat socialt nätverk och kulturell kompetens genom att få referenser och förståelse för svensk arbetsmarknad. Praktikplatserna förmedlades via yrkescoacher som varje deltagare fick hjälp av. Coachens uppgift var att genom sitt eget kontaktnät finna en lämplig praktikplats utifrån deltagarens önskemål.

En central del var således yrkespraktiken. En andra del bestod av undervisning i svenska och samhällsorientering. Här ingick det till exempel gästföreläsningar med olika teman så som jämställdhet och svensk arbetskultur. Deltagarna fick kunskap om hur Sverige fungerar vilka normer och vilken arbetskultur som dominerar på den svenska arbetsmarknaden och förståelse för "hur svenskarna tänker" både på och utanför arbetsplatsen. Ett innehåll och upplägg som syftade till att förbättra möjligheterna till att smälta in på arbetsplatsen.

En underliggande tanke för Korta vägens upplägg var att det var viktigt att få deltagarna att se nya möjligheter och inte vara fastbunden och styrd av sina tidigare investeringar i utbildning. Genom att tänka i termer av att "vända blad" ansågs möjligheterna till ett lyckat möte med den svenska arbetsmarknaden öka.

Angreppssätt och teoretiska utgångspunkter

Två teoretiska begrepp har varit särskilt centrala för studien: kapital och strategier. Dessa är hämtade från den franska sociologiska tradition som grundlades av Pierre Bourdieu och hans medarbetare⁶. En viktig inspirationskälla har varit boken *La misère du monde* ("Världens elände") där Bourdieu med kollegor samlat ett stort antal intervjuer med personer från olika delar av samhället, och med olika erfarenheter, men som delar den gemensamma erfarenheten av att befinna sig i en utsatt position och erfarenheter av att deklasseras (Bourdieu 1993).

De i vår studie intervjuade individerna analyseras utifrån de tillgångar eller kapital som de besitter. Vi har använt oss av en rad olika indikatorer för att fånga dessa kapital. De nyanländas tidigare utbildningstillgångar, såsom examina och diplom, kan ses som ett utbildningskapital och en form av institutionaliserat kulturellt kapital, sociala tillgångar i form av familjenätverk och andra sociala kontaktnät kan fungera som ett socialt kapital, språkliga kompetenser av olika slag blir delar av ett språkligt kapital och ett vidare kulturellt kapital samt ekonomiska tillgångar utgör grunden i ett ekonomiskt kapital. De teoretiskt intressanta frågorna i studien fokuserar tillgångarnas och kapitalens geografiska och sociala räckvidd och de växelkurser som råder när tillgångar förs från ett land till ett annat (Sayad 1999).⁷ En nyckelfråga har varit hur utbildningskapitalets överförbarhet från ett land till ett annat ter sig och vilka värden som deltagarna tillskriver etableringsutbildningen.

Strategibegreppet, som inom en Bourdieutradition inbegriper både medvetna och omedvetna strategier, fångar förhållandet mellan tillgångar och strukturer (eller fält). De tillgångar som en grupp eller individ besitter utgör grunden för de möjligheter som ges inom ramen för fältet. Med andra ord utvecklas individers utbildningsstrategier i mötet mellan de tillgångar man har med sig från sin uppväxt, där det visat sig att de viktigaste tillgångarna är nedärvt och förvärvat utbildningskapital, och det fält man träder in i, låt säga högskolefältet. Strategier har en liten annan innebörd i denna undersökning jämfört med våra tidigare. De nyanlända individerna är ofta begränsade till de etableringsutbildningar som tilldelas dem och kan inte välja fritt på samma sätt som är fallet vid exempelvis svenskfödda individers val av högskoleutbildning. De nyanlända har inte heller samma överblick över det svenska utbildningssystemet och arbetsmarknaden som individer med en inhemsk bakgrund ofta har. Dessutom hade de som ingick i denna studie redan gått igenom avancerade och

⁶ Inom det utbildningssociologiska området kan nämnas att antal böcker från och med den som gjorde Bourdieu berömd, *Les héritiers. Les étudiants et la culture*, (Bourdieu & Passeron 1964), *La reproduction. Éléments pour une théorie du système d'enseignement* (Bourdieu & Jean-Claude 1970) fram till *La noblesse d'État. Grandes écoles et esprit de corps* (Bourdieu 1989) som var den dittills mest omfattande och syntetiska framställningen av relationerna mellan utbildningssystemet och ordningen i det franska samhället. Förklaringsmodellen är grundläggande även i arbeten som handlar om annat än utbildning. För en utförlig behandling av Bourdieu nyckelbegrepp se Donald Broadys avhandling *Sociologi och epistemologi* (Broady 1991:165–303).

⁷ Adbelmalek Sayads studier av migranter i Frankrike är central för förståelsen av nyanländas dubbla utsatthet. Sayad belyser att de som invandrat alltid ska ses i relation till att de även utvandrat och att detta är av betydelse för deras möte med utbildning, arbetsmarknad och det nya samhället i stort.

långa utbildningar och ville helst slippa passera kostsamma ytterligare utbildningar. För många torde därmed etableringsutbildningar framstå som ett förhållandevis effektivt sätt att erhålla en adekvat position på den svenska arbetsmarknaden – under förutsättning att man också får det. De strategier som deltagarna utvecklar handlar i detta sammanhang om hur man tar sig in på Korta vägen, vilka förväntningar man har på utbildningsinvesteringen, vad man satsar på under utbildningen och vilka möjliga vägar som ses som framkomliga efter utbildningen.

Metod och material

Det empiriska underlaget består framför allt av intervjuer med deltagare på etableringsutbildningen Korta vägen i Uppsala, Eskilstuna och Nyköping. Undersökningen finansierades av Avdelningen för uppdragsutbildning vid Uppsala universitet som också ansvarade för delar av utbildningen på våra undersökningsorter. Vi hade som forskare full frihet att designa undersökningen och det fanns inga krav på att undersökningen skulle leverera underlag i någon särskild riktning mer än att försöka fånga deltagarnas upplevelser av Korta vägen. Genom Avdelningen för uppdragsutbildning fick vi kontakt med lärare och deltagare på Korta vägen. Deltagarna intervjuades i början av utbildningen och vi följde sedan i de flesta fall upp med ytterligare en intervju efter att deltagarna haft sin praktik. Språkfärdigheterna varierade mycket och i flera fall var svårigheter att uttrycka sig på svenska eller engelska ett hinder i kommunikationen. Detta innebar att intervjuerna i många fall blev torftigare och inte så utvecklade som de skulle varit om de intervjuade fått samtala på sitt modersmål.

Vid det första intervjutillfället strukturerades intervjun efter principen att vi inledde med att samtala om den aktuella situationen på Korta vägen, hur de kom i kontakt med utbildningen och vilka förväntningar de hade. Därefter ägnades tid åt att klarlägga tidigare utbildningsinvesteringar och yrkeserfarenheter samt identifiera den nationella och sociala bakgrunden. I den uppföljande intervjun som inträffade efter yrkespraktiken talade vi framförallt om upplevelser och erfarenheter av praktiken och framtidsplaner och -utsikter.

Deltagarna fick muntlig information om studiens syfte och fick därefter ge sitt samtycke till att delta i studien skriftligt med information om att de när som helst kunde avbryta sin medverkan. Intervjuerna kan kategoriseras som semi-strukturerade och byggde med få undantag på en liknande frågestruktur utifrån ett antal olika teman med syfte att kartlägga tidigare investeringar och tillgångar samt nuvarande situation och framtidsutsikter. Intervjulängden varierade mellan en halvtimme och en och en halv timme. Intervjuerna spelades in (utom i något fall där den intervjuade inte gav samtycke till detta) och transkriberades i sin helhet för att sedan koda (utbildningsbakgrund, nationell härkomst, social bakgrund, kön, ålder, tidigare yrkeserfarenhet, behärskande av språk, hur man kom i kontakt med Korta vägen, praktikplats på Korta vägen och så vidare). I bearbetningen av intervjuerna söktes teman som svarade mot studiens syfte och våra frågor.

De teman som är presenterade nedan har som syfte att täcka av det utfallsrum av ståndpunkter och hållningar som de intervjuade uttryckte. Utsagorna sätts i relation till intervjupersonernas olika typer av resurser i form av utbildning, språktillgångar, yrkeserfarenhet, sociala ursprung och så vidare. Antalet intervjuer var förhållandevis stort och möjliggjorde därmed att vissa skilda villkor mellan olika grupper i materialet kunde diskuteras. Den huvudsakliga avsikten med intervjuerna är dock att ringa in de olikheter vi finner i materialet snarare än att fånga sannolikheter och statistiska samband och därmed blir en individs utsaga viktig även om den inte finns uttryckt hos andra deltagare. Vi tecknar med andra ord konturerna vad gäller olika livsbanor som materialet innehåller. Genom detta tillvägagångssätt kan vi säga något om de mekanismer som råder när individer med olika bagage möter en arbetsmarknadsåtgärd av det slag som Korta vägen representerar.

Utöver intervjuer samlades styrdokument, upphandlingsdokumentation och offentlig statistik som var direkt eller indirekt förknippade med Korta vägen in. Vi samtalade även med lärare, olika projektledare och utbildningsutförare under studiens gång.

Resultat

Resursstark grupp med en osäker framtid

Vilka var deltagarna, vilka tillgångar hade de med sig in i etableringsutbildningen och hur såg deras nuvarande situation i Sverige ut? Av intresse var att fånga såväl sådant som skiljer sig åt mellan deltagarna som sådant som förenar gruppen som helhet.

Under perioden januari år 2015 till och med september år 2016 påbörjade 3 105 personer Korta vägen på nationell nivå och 44 procent av dessa utgjordes av kvinnor och 56 procent av män.⁸ Vårt material består av 50 intervjuer varav 33 kvinnor (66 procent) och 19 män (34 procent), vilket innebär att kvinnor är överrepresenterade i vårt empiriska material jämfört med hur det såg ut på nationell nivå. Majoriteten av deltagarna i vår studie kom från Mellanöstern och då framförallt från Syrien (se tabell nedan). De flesta kom till Sverige under perioden 2014–2015 och samtliga personer som intervjuades hade permanent uppehållstillstånd eller hade flyttat från ett EU-land.⁹ Sett till intervjumaterialet som helhet är många länder representerade. Deltagarna täcker även ett brett spann av utbildningsinriktningar och de vanligast förekommande utbildningarna var civilingenjörsutbildning och utbildningar inom ekonomi, följt av arkitektutbildning och juristutbildning (se tabell nedan).

Tabell 1. Översikt av de intervjuade deltagarna utifrån deras nationella ursprung och utbildningsbakgrund.

Land	Antal	Utbildning	Antal
Syrien	22	Civilingenjör	9
Ukraina	3	Ekonom	9
Irak	3	Arkitekt	6
Iran	2	Jurist	5
Afghanistan	1	Lärare	4
Armenien	1	Naturvetare	3
Etiopien	1	Humanist	3
Frankrike	1	Agronom	2
Grekland	1	Administratör	2
Guatemala	1	Samhällsvetare	1
Indien	1	Matematiker	1
Irland	1	Designer	1
Italien	1	Journalist	1
Kosovo	1	Biomedicinsk analytiker	1
Lettland	1	Grafisk designer	1
Palestina	1	Övrig	1
Polen	1	Antal	50
Serbien	1		
Somalia	1		
Spanien	1		
Turkiet	1		
Ungern	1		
Vietnam	1		
Zimbabwe	1		
Antal	50		

⁸ Uppgifterna kommer från Arbetsförmedlingen.

⁹ Detta berodde på att samtliga hade sökt asyl innan den 24 november år 2015. På etableringsutbildningar som påbörjats senare kan flera av deltagarna istället inneha tillfälliga uppehållstillstånd. Detta har sannolikt betydelse för deltagares situation och möte med utbildningen då det finns en överhängande risk att behöva lämna Sverige om man står utan försörjning. Människors situation och möte med etableringsutbildningar i stort bör därför förstås i relation till politiska beslut såsom förändringar i asyllagen.

Tre grupper: flyktingar, nyanlända från öst, samt nyanlända från väst

Individernas nationella härkomst indikerar helt skilda villkor för vistelsen i Sverige och mötet med etableringsutbildningen och svensk arbetsmarknad. En avgörande sådan skiljelinje var mellan dem som tvingats fly sitt hemland och dem som mer eller mindre frivilligt valt att anlända Sverige. För personer från Mellanöstern var Sverige en tillflyktsort från krig och ekonomisk kris utan några reella alternativ medan det för andra var ett överlagt val och där det funnits andra möjligheter. Bland deltagare vars hemländer inte var krigs- eller katastrof-drabbade grundades motiven med flytten till Sverige ofta i att ens partner var här och arbetade eller studerade. De som hade en befintlig möjlighet att hälsa på sin släkt och familj, återvända till sitt hemland och veta att livet pågick som vanligt där befann sig självfallet i en mer stabil situation än övriga. Gemensamt för båda de som flytt och de som kommit frivilligt var att de såg en bättre framtid i Sverige jämfört med sitt tidigare hemland. Skillnaden mellan var förstås enorm mellan de båda grupperna. I det ena fallet handlade om överlevnad och i det andra om att Sveriges politiska och ekonomiska situation var ljusare i jämförelse.

Vidare kan ytterligare en distinktion göras inom gruppen som mer eller mindre frivilligt kommit till Sverige. Det fanns fundamentala skillnader mellan dem som kom från östra Europa och dem som kom från södra och västra Europa. Sammantaget finns tre distinkta typer av ursprung och migrationsbakgrunder: de som flytt krig, framför allt i Mellanöstern, de som migrerat från östra Europa framför allt av politiska och ekonomiska motiv samt de som migrerat från södra och västra Europa av främst personliga skäl. De skilda förutsättningarna för dessa tre grupper gällde allt från familjesituation till språktillgångar. Därtill var innehållet i utbildningen svårare att matcha mot svensk arbetsmarknad om man kom från länder där utbildningssystemet skilde sig stort från det svenska.

Till dessa mer grundläggande indelningar kan läggas skillnaden när i livscykeln individerna anlänt till Sverige. Hade man kommit till Sverige frivilligt sammanföll detta ofta med att man var yngre eftersom man inte hade valt att etablera sig i sitt tidigare hemland innan man flyttade till Sverige. Inom gruppen som flytt krig varierade åldern mer.

Grupperns olika villkor för mötet med Korta vägen illustreras med följande beskrivning av två deltagare:

Deltagare 1: Man som kom från södra/västra Europa och som hade en svensk flickvän som studerade på en masterutbildning i Sverige. Han talar flytande svenska, engelska, tyska och franska och hade varit mycket i Sverige innan han flyttade hit. Den intervjuade mannen fick erbjudande om arbete efter praktiken på Korta vägen. Han ansåg att han hade bättre chanser på svensk arbetsmarknad än i sitt tidigare hemland.

Deltagare 2: Kvinna som kom från Syrien och som hade flytt till Sverige via Grekland med två små barn. Hennes man var fortfarande kvar i Syrien. Hon talade lite svenska och kunde något mer engelska. Hon hade en svår ekonomisk situation och hade inte fått erbjudande om arbete när vi träffade henne.

I det första fallet erbjöd den svenska arbetsmarknaden större möjligheter än vad som var fallet i ursprungslandet. I den andra livsbanan var utväxlingen av de praktikerfarenheter som Korta vägen erbjöd svåra att överblicka och de hade inte i det skede vi påträffade deltagaren lett till någon vidare förankring på den svenska arbetsmarknaden.

Deltagarna på Korta vägen hade trots de ovan beskrivna skillnaderna mycket gemensamt. Samtliga hade en akademisk utbildning från sitt hemland, de var relativt nya i Sverige och befann sig på olika sätt i en förhållandevis utsatt situation med en oviss framtid. Den utbildningsstarka bakgrunden som gruppen som helhet besatt och som ofta bestod av en kombination av eget förvärvat utbildningskapital och nedärvda utbildningstillgångar, var påtaglig och framträdde såväl i förväntningar på det nya landet som i ambitionen att ta sig in på svensk arbetsmarknad.

Förväntningar

Så till deltagarnas förväntningar på och upplevelser av utbildningen och hur dessa kan förstås i ljuset av deras tillgångar och livsbanor. När deltagarna fick möjligheten att delta på Korta vägen var förväntningarna höga på att detta skulle ge den efterlängta biljetten in på svensk arbetsmarknad. Erfarenheterna av att söka arbete och inte få någon respons var talrika. Man kunde ha sökt över hundra arbeten men aldrig fått återkoppling som indikerade intresse från arbetsgivare. Förväntningarna på att

Korta vägen skulle bryta denna negativa trend var stora liksom längtan stark att få visa vad man kunde efter en som man upplevde lång väntan. Korta vägen var även omgärdad med exempel där tidigare deltagare fått fäste på arbetsmarknaden efter utbildningen vilket naturligtvis bidrog till att höja förväntningarna på en utväxling av veckorna på Korta vägen.

Förväntningarna var framför allt knutna till den praktikförlagda delen. Det var här man såg framför sig att viktiga kontakter förmedlades och att avgörande erfarenheter förvärvades. Praktikperioden sågs som en murbräcka mot arbetsmarknaden. Nu förväntades en knuff i rätt riktning mot en yrkesposition som motsvarade den man haft i hemlandet. Med andra ord var det en grupp deltagare med högt ställda förväntningar som etableringsutbildningen mötte. Många deltagare hade siktet inställt på att få ett erkännande av sina tidigare utbildningsinvesteringar och yrkeserfarenheter. En kvinna från södra/västra Europa ansåg att Korta vägens praktikperiod kunde erbjuda det viktiga nätverk hon saknade: "What have hold me back all this time is not necessarily been *språk*. I can write my CV, I can write my letter and I can do the interview. But having the networks to get past the front door is the biggest problem on my side. And that's where I have my biggest expectation".

Först och främst handlade förhoppningarna om att finna ett arbete som motsvarade den kompetens och erfarenhet man besatt. Man var inte beredd att ta vilket arbete som helst. Att delta på en etableringsutbildning som Korta vägen där poängen var att ens tidigare investeringar i utbildning skulle matchas med svensk arbetsmarknad innebar att de valt bort (åtminstone under det skede i livet när vi träffade dem) alternativet att arbeta med okvalificerade jobb och hade förväntningar på att denna utbildning skulle bidra till ett arbete inom den bransch man sedan tidigare var bekant med. För några ansågs utbildningen vara livsavgörande. En kvinna från östra Europa berättade: "Jag tror att det är min sista chans för att hamna i arbetsmarknad i Sverige". Hon hade haft flera okvalificerade arbeten innan men ville kunna använda sin utbildning och hoppades att praktikplatsen kunde ge henne kontakter till att få ett arbete inom sitt utbildningsområde (liknande resonemang finns i Tovatt 2013b).

Upplevelser

Det rädde en känsla av utvaldhets på etableringsutbildningen. Alla hade en akademisk utbildning i bagaget och de flesta hade genomgått ganska mycket svenskutbildning genom SFI. Därtill hade man medvetet valt att inte ta ett arbete vilket som helst utan ville satsa på att få in en fot inom den bransch man var utbildad. Här fanns ett sammanhang man kände att man tillhörde och hoppades mycket på. Det övergripande intrycket var att deltagarna var positiva till innehållet och upplägget på utbildningen. Men om förväntningarna på utbildningen var förhållandevis likartade var upplevelserna mer skilda och variationen går att förstå i ljuset av livsbanor och tillgångar.

Yrkescoachernas centrala roll

Ett genomgående tema i intervjuerna var de upplevelser man haft av sina yrkescoacher. I och med att så mycket hopp från deltagarna knöts till praktikperioden blev yrkescoacherna centralgestalter under Korta vägen-veckorna. Deltagarna gjorde en lista över de arbetsplatser de helst önskade praktisera vid, med förslag och hjälp av yrkescoachen. Sedan ålåg det den tilldelade yrkescoachen att aktivt arbeta med att om möjligt tillgodose deltagarens önskningar om praktikplats. I och med detta förfarande fanns möjligheter till god matchning av deltagarens tidigare utbildning och den svenska arbetsmarknaden. Det var uppgjort att deltagarna varje vecka skulle få ett mejl från yrkescoachen där denne gav en uppdaterad lägesrapport om hur responsen från olika arbetsgivare såg ut. Tillgången till en bra praktikplats blev således avhängigt av yrkescoachens översikt av deltagarnas bransch och potentiella arbetsgivare. Det var även beroende av coachens egna nätverk och dennes sociala kapitalers räckvidd. Vem man har tilldelats som yrkescoach spelade därför stor roll.

Engagemanget från coacherna tycktes variera och detta var ett ständigt återkommande samtalsämne bland deltagarna. De som tidigt fick napp vid någon arbetsplats droppade av den mer reguljära undervisningen och det blev därmed uppenbart för de resterande att vissa hade lättare och vissa hade svårare att få en praktikplats. Man jämförde coachernas insatser med varandra och besvikelsen över en coach som inte mejlat eller inte haft någon ny information att komma med i sitt veckoutskick var påfallande. Några deltagare var uppenbart oroliga över matchningen under intervjun

och var tveksamt inställda till sin coach förmåga att etablera kontakt inom den aktuella branschen. En ekonom från södra/västra Europa berättade:

Min yrkescoach fick en praktik i Stockholm på en myndighet, men det var inte... jag tycker att det var inte så nära [...] min utbildning. Jag vill inte sitta på en reception eller göra arkiv. Okej, det är okej. Men jag behöver lära mig hur svenskar jobbar i administration, inom administration. [...] Jag kan pendla, jag kan åka till Stockholm varje dag. Jag har tålamod med [sådant]. Men jag vill något som är närmare mitt utbildningsområde.

Andra lyfte fram att det hade fungerat oväntat bra:

Then... and then when I came to Korta vägen I was not having any idea so I found that it helped a lot. Actually it helped a lot with my Swedish and then after that my coach found this internship at [...].

I was surprised that I could find something like this with what I've studied. And what I've done so I see it as a good way. But I was not thinking at all that it was going to happen, something like this. Because I was thinking 'I'm going to change what I've studied'. So I've studied that, from humanistic, I will just leave it and go to something practical. Be a mechanic. [Laugh] Or a doctor or something you know that... find something to do here. (Man från Mellanöstern)

När deltagare upplevde att coachen var otillräcklig hanterades detta på olika sätt. En kvinna från södra/västra Europa berättade hur hon, efter stor möda, kunde byta ut sin coach eftersom kontakten med denne fungerade så dåligt och inte hade kunskaper om hennes utbildningsområde. En annan kvinna från östra Europa berättade att hennes coach inte alls kunde hjälpa till med en praktikplats inom hennes område, "därför jag tänkte avbryta Korta vägen på grund av detta. Eftersom jag inte kunde få praktik som är bra för mig eller bra för framtiden". Hon slutade dock inte utan fick idén att praktisera på en annan praktikplats där andra på Korta vägen fått praktik. Hon frågade sin coach och "I början hon svarade [att] jag 'är inte ekonom så jag har ingen chans' men då hon anmälde hon mig [till praktikplatsen]."

Deltagarna var beroende av yrkescoachens kontaktnät, kompetens och engagemang. När det brast ur någon av dessa aspekter grusades upplevelsen av etableringsutbildningen. Många hade valt Korta vägen just för att det ingick en praktikperiod och den övriga undervisningen såg man som övningar i väntan på den arbetsplatsförlagda perioden. Upplevelsen av etableringsutbildningen som helhet var styrd av hur nöjd man var med sin coach insatser.

En annorlunda arbetsmarknad

När matchningen mellan arbetsplatspraktik och utbildningsbakgrund fungerade och levde upp till deltagarnas förväntningar var upplevelsen av etableringsutbildningen i allmänhet och av praktikdelen i synnerhet mycket positiv. Man ansåg exempelvis att arbetsplatsen var icke-hierarkisk och genomsyrades av ett kollektivt arbetssätt som man var ovan vid men uppskattade. Berättelser vittnar om hur man till en början inte förstod att man förväntades delge varandra information vid veckomöten eller att luncha med överordnade tillhörde det gängse sättet att umgås men att man efterhand blev varse koderna och därmed kunde anpassa sig. När deltagarna jämförde den svenska arbetsmarknaden med hur det fungerade i hemlandet var den kollektiva andan, att man samarbetade och delgav varandra erfarenheter och information över olika nivåer i verksamheten, det som man både var mest ovan vid och som man också satte ett värde på. Det tog ett tag att bli bekväm med att umgås med överordnade eller att presentera resultat inför andra. En ung kvinna från östra Europa beskriver att hon var en annan personlighet i Sverige, blyg på ett sätt som hon inte varit tidigare på grund av språket:

Intervjuperson: Förstås det är lättare i [hemland] eftersom jag kan språket och jag -, på [modersmålet] kan jag berätta och skriva och presentera mig jättebra. Och jag vet de snygga ord.

Intervjuare: Är du mindre blyg i [hemlandet]?

Intervjuperson: Absolut.

Intervjuare: Så blygheten har lite med att..?

Intervjuperson: Det är bara språken.

När livsbanor och tillgångar sammanfaller med behovet på arbetsmarknaden

För två unga intervjupersoner från södra/västra Europa som nyligen hade avslutat sin utbildning upplevdes den nuvarande arbetssituationen efter Korta vägen i Sverige som bättre än den var för jämnåriga i hemlandet. En man berättade att andra vid samma masterutbildning som honom haft svårt att få ett arbete som motsvarade utbildningen i sitt hemland medan han redan fått fäste på arbetsmarknaden i Sverige genom sin praktikplats.

För jag har många vänner som gick samma utbildning och som inte [fått jobb] och nu är det två, tre år sedan [...] jag slutat plugga. Och de har inte fått jobb, eller fortfarande har småjobb och inga jobb tillsvidare. Så det finns ganska många som [inte] har haft det jättelätt att komma in i arbetsmarknaden. Och, jag vet inte... För mig gick det jättebra. Jag förstår inte riktigt varför men, [skratt] det gick liksom smidigt. (Man från södra/västra Europa)

Mannen som citeras ovan hade på egen hand utan framgång försökt få en obetald praktik på den arbetsplats han senare hamnade på genom Korta vägen.

Jag hade pratat med [företaget] innan jag började Korta vägen. Då hade jag skickat ett mejl till det här företaget jag ska jobba [...] och de svarade inte. Och jag sa 'jag kan göra praktik', eller så. Och sen, med min yrkescoach i Korta vägen, den som hjälpa alla att få, eller kontakta företag. Då fick hon svar typ direkt. Så att det visar att det är bra att ha något bakom sig för att, alltså typ Korta vägen, just för att när jag kom ensam, då gick det inte.

En kvinna från ett annat land i södra och västra Europa berättade om en liknande situation. Hon beskrev ungdomsarbetslösheten i sitt hemland som mycket stor vilket ledde till att många med liknande utbildning som henne var tvungna att arbeta som obetalda praktikanter. Hon hade blivit erbjuden två praktikplatser inom sitt område genom Korta vägen och fått heltidsanställning på ett företag efter praktikperioden. Hennes situation i Sverige beskrevs som mer stabil i och med att det också var en tryggare arbetssituation: "Det är lättare att säga upp någon nuförtiden. Det är mycket mer osäkert i [land]. Även om du har jobb det spelar ingen roll, du kan förlora det."

I de två sista beskrivna fallen ovan är individerna unga med aktuella masterutbildningar från sina hemländer och en av dem hade dessutom läst flera kurser vid ett svenskt universitet. De kommer från södra/västra Europa och behärskar svenska väl och utöver svenska talade de flera andra europeiska språk flytande och hade båda en svensk partner. Därtill kan läggas att mannens sociala ursprung indikerar rikligt med nedärvt kulturellt kapital (pappan var fotograf och mamman arkitekt). Det tidigare förvärvade och i mannens fall nedärvda kulturella kapitalet i kombination med det förhållandevis korta kulturella avstånd som flytten till Sverige inneburit gav förstås en god jordmån för att lyckas med etableringen under utbildningen. Under dessa specifika förhållanden gav ett åtgärdsprogram som Korta vägen maximal utväxling och de skilda förutsättningarna för olika grupper som beskrevs tidigare tycks ge utslag i möjligheterna att nå framgång i etablerandet.

Förflyttning tidigt i livsbanan: Justering av tidigare investeringar

För personer i början av sin karriär gestaltade sig osäkerheten främst i att ens utstakade framtidsmöjligheter hade förändrats. Oron över att inte kunna fortsätta med sin planerade karriärbana var stor för en del medan andra bekymrades mer över risken att inte få ett arbete som gav trygghet och socialt erkännande. En 30-årig man från Syrien som var lärare gick Korta vägen med förhoppningen om att hitta ett arbete för att kunna bilda familj.

Det känns också, det blir... viktigt att ha jobb. Att man kan försörja familj. Kan bilda en familj... kan. Också att man känner 'våra barn ska leva här'. Och det är inte så bra att barnen i skolan berättar vad sin föräldrar arbetar med. Det är inte så lätt att han [pappan] tar hjälp. Eftersom det är inte komplimang.

För honom var det viktigt att hans framtida barn skulle kunna växa upp med en tillräckligt bra social position i det svenska samhället. En aspekt av barnens situation är att deras föräldrar har arbete.

I långt från alla fall sammanföll kraven och behoven på arbetsmarknaden med deltagarnas livsbanor och tillgångar. Etableringsutbildningen mötte detta faktum genom att fokusera på framtiden och man tonade ner betydelsen av bagagets roll. Det handlade om att få deltagarna att "vända blad". Utbildningsbakgrunden och tidigare professionella erfarenheter togs förstås i beaktande i matchningen av praktikplatser men sedan handlade mycket om att få deltagarna att anpassa sig till den nya situationen och se nya möjligheter. Villigheten och möjligheten till detta varierade. Vi fann exempel där man såg ett tillfälle att byta inriktning på sin utbildning. En ung man från Syrien med en civilingenjörsutbildning valde att ändra inriktning från olja till förnyelsebar energi efter praktiken vilket han funderat på sedan sitt examensarbete i hemlandet. "Min coach var väldigt bra, tror jag. Jag kommer från oljesektorn och hon [yrkescoachen] kunde -, hon klarade att få en plats i förnyelsebar energi."

Valet att helt byta bransch förekom också. En jurist och en kemist berättade hur de ändrat strategi i samband med att de börjat etableringsutbildningen. De orienterade sig mot att arbeta inom skola eftersom de bedömde att det fanns en möjlighet för dem att få ett arbete som motsvarade deras utbildning inom skolan och såg att det fanns stor efterfrågan på arbetskraft inom utbildningsområdet i Sverige.

Ytterligare en möjlighet som några deltagare formulerade var att läsa ytterligare en masterutbildning i Sverige. Därmed skulle ens utbildningsbakgrund knytas närmare den svenska arbetsmarknaden och lättare bidra till att generera arbete. Man såg dock detta som en plan b och önskade först och främst ett yrke som matchade den utbildning man redan hade.

Strategierna som handlade om att justera, mer eller mindre byta bransch eller fortsätta med nya högre studier måste förstås i relation till var i livscykeln individen befann sig. Att se möjligheterna att ombilda sig var kopplat till att man var yngre, hade en relativt stabil situation i Sverige och att man behärskade svenska och eller engelska väl. För dem som var i ett senare skede i livet var det betydligt svårare att anta dessa strategier.

Förflyttning sent i livsbanan: Deklasseringen ett faktum

För deltagare som hade lång yrkeserfarenhet och tvingats lämna höga positioner i sitt tidigare hemland var situationen och framtidsutsikterna annorlunda. Man hade gått från att i hemlandet ha haft en god överblick och kontroll över sin yrkesbana och olika möjligheter på arbetsmarknaden till att det mesta blivit höljt i dunkel i det nya landet. För personer med längre arbetserfarenhet var deklasseringen ett faktum. Man gick från att ha höga positioner i samhället, bra ekonomi och ett brett kontaktnät till att vara exkluderad från allt detta. Två syriskas män i 50-årsåldern, den ena professor och den andra chef i offentlig sektor, varav den senare beskrev följande:

Det finns stor skillnad ja. I Damaskus jag har pengar. Jag har hög situation på min jobb. Jag är, jag var chef. Jag har bil, (...) jag har hus. Det finns skillnad. Nu i Sverige jag betalar hyra. Också ibland jag... jag har fått stöd från social [bidrag] ibland.

Att stå utanför arbetsmarknaden är en svårighet, att förlika sig med förlusten av erkännandet av sina tidigare erfarenheter och utbildningsinvesteringar en annan (se även Sharif 2017). För dessa två män upplevdes denna nedåtriktade positionsförflyttning olika och påverkade således deras olika möte med Korta vägen och arbetsmarknaden. Båda hade haft praktikplatser via Arbetsförmedlingen innan de började Korta vägen och hade sökt många arbeten på egen hand utan framgång. Deras utblick över möjliga handlingsalternativ i framtiden skilde sig dock åt.

För professorn från Syrien var den tidigare praktikplatsen förlagd på ett universitet i Sverige där han var gästforskare och föreläsare innan han efter sex månader fick avsluta praktiken. Universitetet hade inte möjlighet att erbjuda anställning och han försökte hitta en anställning utan framgång.

Then the handläggare decide that "you cannot continue more than 6 months as a practice, you must change it". During this time I sent many emails to big firms in Sweden about my CV, about my experience [and] if I can find a job there but every time they said "now, we don't need somebody", "maybe in the future" and something like this.

Han framhöll vikten av sin långa yrkeserfarenhet, "You know... I think my experience is more important than anything else like language, Arabic, English or Swedish. Like I said to you, 25 years at the university". Han ville arbeta med något där han kunde använda sin långa erfarenhet inom yrket och som i viss mån kunde motsvara kompetenser förvärvade i Syrien. Han beskrev det som viktigt att inte tappa den position han hade haft i sitt hemland och kunde inte tänka sig att bli degraderad genom att praktisera eller arbeta med vad som helst: "I can design of course. I can make new idea, new concepts, something like that. [But] as a young architect only take [orders] from the boss' plan in the paper and "draw for me", no. Of course I don't."

Till skillnad från den syriske professorn lade mannen som arbetat som chef i Syrien mindre vikt vid att få ett arbete eller en praktikplats som motsvarade hans tidigare position men han poängterade att han ville arbeta inom sin sektor. Han verkade mindre brydd över att få en praktikplats där hans tidigare roll som chef inte skulle motsvara arbetsuppgifterna och identifierade sig inte lika starkt med sin tidigare position i Syrien, "jag var bara i fem år chef, jag jobbade i 15 år som anställd" säger han och fortsätter med att framhålla att han inte kände någon stress över vad han skulle arbeta med. Han upplevde att kunskaper i svenska språket hade stor betydelse för att få arbete i Sverige och tonade ner vikten av tidigare erfarenheter och utbildning. Han hade tidigare fått en månads praktik via Arbetsförmedlingen på en matvarukedja för att lära sig bättre svenska och önskade att praktikplatsen via Korta vägen skulle hjälpa honom ytterligare med språket. Exempelen illustrerar hur de olika tidigare professionella investeringarna skapar olika hållningar till det faktum att ens bana riskerar att deklasseras. Det är inte en orimlig slutsats att dra att det akademiska kapitalet som professorn besitter har längre räckvidd än ett administrativt kapital som troligen är mer nationellt förankrat och inte är lika generellt till sin karaktär.

Mötet med etableringsutbildningen i relation till strategier och tillgångar

Den undersökta gruppen var en förhållandevis resursstark grupp genom kravet på akademisk examen och för de allra flesta hade flykten eller flytten till Sverige inneburit att bättre förhållanden erbjöds här än i hemlandet när individerna valde att lämna detta. Även i de fall när man inte flytt krig ansågs Sverige ha en stabilare situation sett till ekonomi, politiskt läge och arbetsmarknadsförhållanden. Vad det gäller det sistnämnda kunde skillnader urskiljas mellan gruppen som kom från södra/västra Europa och den från östra Europa där förhållandena var svårare i hemländerna i östra Europa. De allra flesta utgick dock i mer eller mindre utsträckning från att det skulle bli bättre i Sverige än i hemlandet. Det är i relation till detta som upplevelsen av devalvering av olika tillgångar och utvecklandet av strategier måste förstås.

Utbildning och hederskänsla

För de flesta, särskilt de som flytt, hade mycket tillgångar gått förlorade under resan till Sverige. När ekonomiskt och socialt kapital, samhällsposition och vissa fall även familj fattades blev ett erkännande av utbildningstillgångarna av särskild stor betydelse. Utbildningen blev en livboj i det nya hemlandet. En kvinna från östra Europa gav uttryck för hur det kändes att inte längre ha kvar sin position.

Jag hoppas så snabbt som möjligt eftersom [det] är bara en grej jag inte tycker om [med] att vara i Sverige, på grund av jag har inte jobb. Och jag är van [att ha det] eftersom jag pluggade mycket i [östeuropeiskt land], studerade vid två universitet. Även när jag pluggade jag gjorde praktik. Så jag hade ganska bra jobb som advokat. Det är bara en sak som saknas [i Sverige], det är jobb.

Kampen om att få avkastning på sin utbildning handlade om så mycket mer än försörjning. Det var en strid för ens heder (se även Sharif 2017). Utbildningskapitalet kom att fylla funktionen av ett kitt som höll samman det förflutna med framtiden och var den tillgång som uppenbarade sig mest resistent mot devalvering. Det ekonomiska och sociala kapitalet hade i många fall förlorats vid flykten men de ekonomiska tillgångarna framhölls sekundär i relation till de förlorade kulturella tillgångarna. Deltagarna hade valt bort alternativet att arbeta med okvalificerade yrken för att pröva sina chanser att beträda den kvalificerade delen av marknaden. Detta kunde ske på bekostnad av en något bättre ekonomi men det var att ha en värdig position på arbetsmarknaden och kunna försörja sig som var

det mest centrala, inte att ha det ekonomiskt så bra som möjligt. Den ekonomiska situationen såg dock inte likadan ut för alla på Korta vägen.

Nu är det [ekonomin] inte svårt för jag har ersättning från arbetsförmedling men det är svårt för mig för att jag vill att jobba. Livet utan jobb är jättesvårt och jättetråkigt och jätte... man känner sig som en läggning, [belastning] utan mening. (Man från Syrien)

Värdigheten kopplades till de kulturella tillgångarna och där den akademiska utbildningen man hade med sig i bagaget blev ett konkret och viktigt test på om ens tillgångar tillerkändes värde i det nya hemlandet.

Den tro deltagarna hade på etableringsutbildningen kan formuleras som en förhoppning om en rehabilitering av sina utbildningstillgångar. Utbildningskapitalet har ett värde i relation till både utbildningssystemet och arbetsmarknaden. I relation till utbildningssystemet är det mer transparent, när du fått utbildningen juridiskt godkänd i det nya landet är den också erkänd i det svenska utbildningssystemet. Utbildningskapitalets värde i förhållande till arbetsmarknaden är betydligt osäkrare och avgörs av den marknad som utbildningen riktar sig mot. I och med att det framförallt är utbildningens gångbarhet på arbetsmarknaden som våra intervjuade hade att förhålla sig till stod mycket på spel för individerna och man var mycket oklar över om ens utbildning som hade fungerat i hemlandet skulle stå sig i konkurrens på den svenska arbetsmarknaden.

The tools, the properties, new techniques, this is the differences. As an architect I know how planning and designing homes, buildings, faculties something like that. It's general for all architects in the world. But what is the different, how is using the material, in Sweden for example in the elevation. (Man från Syrien)

Som citatet ovan visar kunde innehållet skilja sig väsentligt åt mellan olika länders utbildningar och leda till svårigheter vilket också bidrog till den osäkerhet individerna kände inför deras gångbarhet på den svenska arbetsmarknaden. Strategierna som utvecklades handlade om att hålla fast vid det som gått att överföra, utbildningsinvesteringen från hemlandet, och att inte ge upp tron på att ett erkännande av dess värde på svensk arbetsmarknad var möjlig.

Språkkapitalet var särdeles viktigt

Vid sidan om utbildningstillgångarna spelade språkkapitalet en viktig roll i mötet med Korta vägen. Deltagarna ville komma intill höga yrkespositioner och vid dessa var kraven högt ställda på svenskkunskaper. Svenska språket var ofta ett av de viktigaste arbetsverktygen och behärskande av svenska i skriftlig form kunde vara avgörande för att klara av arbetsuppgifterna. Språkkapitalet vägde således tungt inom den del av arbetsmarknaden som man siktat in sig på vilket alla inblandade var införstådda med.

Jag har inte chans att göra från början, ärenden, till slut, bara på grund av språket. Så kan jag inte skriva beslut [för] jag behöver någon som kan titta och rätta. (Kvinna från östra Europa).

Deltagarna befann sig på olika stadier vad det gällde behärskandet av svenska språket men alla var upptagna av att utveckla sina svenskkunskaper. Även för dem som behärskade engelska flytande fanns i de allra flesta fall inget alternativ till att bli flytande även på svenska. De intervjuade såg sin framtid (åtminstone den närmsta) i Sverige och därmed bedömde man att man behövde behärska svenska väl. Deltagarnas svenskkunskaper varierade som sagt mycket och hade betydelse under mötet med både etableringsutbildningen och praktiken, troligtvis större betydelse än någon annan tillgång. Bland dem som talade bättre svenska fick vi beskrivningen att det var för låg nivå på svenskundervisningen och praktikplatsen blev därför väldigt viktig för att få öva språket "på riktigt".

Det är lite sämre med språk eftersom de mesta som går hit pratar ganska dåligt. [...] Därför förväntar jag så mycket att praktikplats dyker upp snabbt eftersom det är bäst att lära sig svenska när man pratar med svenskarna. (Kvinna från östra Europa)

I de fall där man varken behärskade svenska eller engelska var förhoppningarna inte särskilt stora att kunna erbjudas möjligheter på arbetsmarknaden. I dessa fall sågs Korta vägen framför allt som en

möjlighet att träna det svenska språket både under själva utbildningsdelen och under den praktikförlagda delen.

En väg in i det svenska språket och det svenska samhället som man såg framför sig gick genom att skapa vänskapsrelationer med svenskar. Problemet var att man inte lyckades med denna strategi. Svenskar uppfattades som mycket trevliga och hjälpsamma men man fick få svenska vänner. Ett fåtal hade kontakt med svenska språkvänner men man uttryckte en önskan om att ses oftare. I de fall där man hade svenska vänner var partnern svensk och vars vänner man lärt känna. I annat fall bestod vännerna av landsmän och av människor som var i samma situation, det vill säga nyanländ i Sverige. De sociala kontakter som knöts mellan deltagarna på Korta vägen blev därmed viktiga även ur ett språkligt perspektiv. I grupper där man kom från olika länder talades mycket svenska och för många var detta ovanligt, att använda svenska språket så stor del av dagen. I grupper där många kom från samma land var det betydligt färre samtal på svenska och deltagarna föll lätt in i att tala på modersmålet.

Deltagarna kom inte till Sverige tomhänta på språktillgångar. Många behärskade fler än ett språk men i de fall när det handlade om andra språk än svenska och engelska saknade dessa ofta något tydligt värde i Sverige och hade hittills för deltagarna sällan fungerat som en tillgång på svensk arbetsmarknad. Arabiska, ryska, polska och så vidare byggde inte upp språkkapitalet utan det var behärskandet av svenska som allt kretsade kring och här fanns ofta inget att restaurera. Det handlade om att börja om från början. Behärskandet av språk innebär tidiga investeringar och det gick inte att hämta in den språkbehärskning som krävdes för att konkurrera med infödda svenskar på arbetsmarknaden. Det räckte inte med att ha fått sin utbildning hallstämplad i det svenska utbildningssystemet. Behärskade man inte det svenska språket i tillräckligt hög grad stängdes många dörrar på den del av arbetsmarknaden som man ville etablera sig på. Strategin både från utbildningens och från deltagarnas horisont var att deltagarna skulle utsätta sig för det svenska språket så mycket som möjligt, vilket, som beskrivits ovan, inte alltid var så lätt.

Svårerövrat socialt kapital

Men det var förstås inte bara träning i det svenska språket som man såg som väsentlig i relationen med svenskar. Att få börja bygga upp det genom flykten eller flytten förlorade sociala kapitalet var en springande punkt. Det hade blivit klart för deltagarna, inte minst i mötet med etableringsutbildningen, att man inte fick fäste på svensk arbetsmarknad utan de rätta sociala kontakterna. Det var omöjligt att få ett arbete genom att söka lediga platser som utannonserades, det hade man provat utan framgång och endast någon enstaka i vårt material hade kommit ända fram till en intervju.

Deltagarnas sociala kapital – som i en Bourdieusk mening syftar på sociala kontakter som kan växlas in till andra typer av kapitaltillgångar, exempelvis ge ett arbete som genererar en social position med god ekonomi och så vidare – var bundet till hemlandet och hade inte tillräcklig räckvidd för att kunna verka i det nya hemlandet sett till att nå höga positioner på arbetsmarknaden. Här fanns dock skillnader mellan grupperna. Gruppen som flytt hade visserligen sociala nätverk även i Sverige och dessa byggde ofta på kontakter med landsmän. Dessa nätverk fungerade dock inte som socialt kapital i relation till svensk arbetsmarknad. Inom gruppen som mer eller mindre frivilligt kommit till Sverige förekom att man hade en partner som antingen var från Sverige eller hade arbete i Sverige. Här fanns förstås förutsättningar att bygga upp sociala kontakter. Vi fann dock inte exempel på att dessa mer gynnsamma sociala villkor gett utväxling i relation till etablerandet på arbetsmarknaden. En förklaring till detta är att det sociala kapitalet är jämfört med andra kapitaltillgångar svårerövrat och byggs upp genom utbildningssystemet och förädlas sedan under yrkeskarriären. Det kan ta generationer att bygga upp men förloras snabbt på en resa över Medelhavet. De intervjuade vittnade i sina berättelser om att de förstod att det krävdes att man hade dessa sociala tillgångar för att erbjudas möjligheter i det nya hemlandet men man famlade i sökandet efter att hitta dem. I och med att många hade mycket nedärvda sociala tillgångar fanns erfarenheten av att behärska olika sociala sammanhang och inneha kontakter som var viktiga för ens karriär. Så ur denna aspekt fanns fortfarande dimensioner av det sociala kapitalet kvar, kunskapen om hur det verkar. Avsaknaden av faktiska sociala kontakter i relation till svensk arbetsmarknad gjorde dock att kapitalet gått förlorat. Detta i kombination med att man tidigare haft tillgång till dessa resurser och förstod dess avgörande värde gjorde situationen svår och man uttryckte oro över att inte ha kontroll över sin situation, vilket man var van vid.

Den förlorade överblicken av sin situation bidrog även till en känsla av att förlora tid. Deltagarna fann det svårt att avgöra om de steg som togs ledde i rätt riktning. Upplevelsen var att små steg togs i ett fragmenterat system där varje steg innebar ett risktagande då det kunde leda in i en återvändsgränd. Eftersom deltagarna fattades sociala nedsänkningar på den svenska arbetsmarknaden men även i det svenska samhället i stort fanns ingen som kunde bistå med informationskapital av det slag som socialt kapital genererar.

Konklusion

Tilltron till utbildningens roll i etableringen på svensk arbetsmarknad är som vi noterat inledningsvis stark. Gruppen som undersöktes – nyanlända med akademisk examen i bagaget – kan förstås ses som en grupp som borde ha bästa förutsättningar för ett snabbt inträde på arbetsmarknaden. Samtidigt är den del av arbetsmarknaden som denna grupp vill beträda den allra svårtillgängligaste. Här råder ofta hård konkurrens och en utbildning är endast ett kvitto på att du är behörig att göra anspråk på en position. Det krävs dessutom vanligen flera andra tillgångar, såsom språkkompetens och socialt kapital, för att man ska komma i fråga för en anställning. Dessa typer av tillgångar har ofta dålig räckvidd och har inte sällan devalverats eller förintats i och med flykten eller flytten till Sverige.

Flera av deltagarna har haft en uttalad strategi att ta sig in på Korta vägen. Genom möjligheten att få delta på denna etableringsutbildning har hoppet om att återfå sin yrkesposition väckts. Deltagarnas strategier präglas av en tilltro till utbildningens värde, till behärskan av det svenska språket och till möjligheten att i mötet med etableringsutbildningen kunna få tillgång till åtråvärda sociala kontakter som leder in på svensk arbetsmarknad.

Gruppen som flytt kan sägas behöva utveckla fler strategier än gruppen som mer eller mindre frivilligt valt att komma till Sverige. För gruppen som flytt var familjesituationen i Sverige ofta mer osäker och svenskkunskaperna jämförelsevis låga. Dessa deltagare kunde inte återvända till sitt tidigare hemland inom överskådlig tid och att upprätthålla kontakten med sin familj och vänner var svårare än för övriga. För denna grupp krävdes stor flexibilitet i satsningen på att erövra en yrkesposition i Sverige. Hade man anlänt förhållandevis tidigt i livet till Sverige öppnades fler möjliga strategier som att justera sin utbildning eller omskola sig. För dem som var äldre när de flytt till Sverige var strategierna beroende av räckvidden av de professionella tillgångarna. Det krävdes även en öppenhet i att finna olika sätt att lära sig behärska svenska och knyta sociala kontakter som kanske kunde leda till arbete. Gruppen som flytt brottades med svårigheten att finna sammanhang där svenska talades och att komma intill de rätta sociala kontaktnäten.

Gruppen som mer eller mindre frivilligt kommit till Sverige behärskade överlag svenska bättre och hade i flera fall en partner som var integrerad i svenskt utbildningssystem eller på den svenska arbetsmarknaden. Kontakten med familj och vänner i det tidigare hemlandet var också mycket lättare. Gruppen som helhet var även yngre. Detta gav förstås andra villkor för mötet med Korta vägen och de strategier som utvecklades. Inom denna grupp fann vi exempel på när livsbanor och tillgångar sammanföll med behovet på svensk arbetsmarknad och matchningen med utbildningsbakgrunden blev en fullträff.

Även om den stora skiljelinjen gick mellan gruppen som flytt och dem som flyttat mer eller mindre frivilligt går det att bland deltagarna skönja andra skillnader som har betydelse för hur mötet med etableringsutbildningen gestaltar sig. I gruppen från södra/västra Europa behärskade man engelska och ofta även svenska vilket fungerade som en viktig tillgång. Denna grupp var liten (bestod av fem personer) men visar på den tydliga kontrasten mot den grupp som flytt vad gäller förutsättningar i etablerandet. Som en randmarkering kan göras att två av dessa fick utbildningsadekvat arbete direkt efter Korta vägen. En något större grupp kom från östra Europa och inom denna grupp varierade språkkunskaperna mer. Förhållandena i de tidigare hemländerna var även i jämförelse politiskt och ekonomiskt instabila vilket bidrog till en osäkrare framtid på arbetsmarknaden. Flera hade dessutom en partner som var svensk eller redan etablerad på svensk arbetsmarknad vilket gjorde att man såg en framtid i Sverige. De sociala kontakterna som ens partner genererade hade dock hittills inte lett till några möjligheter på arbetsmarknaden som motsvarade tidigare utbildnings- och yrkestillgångar. Angelägenheten att finna strategier för att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden och få utväxling av sin tidigare utbildning var stor och insikten över att ens tillgångar inte räckte hela vägen fram (exempelvis att man inte behärskade svenska perfekt) var tung att bära.

Avslutningsvis: Vad etableringsutbildningar får spetsa in sig på är rehabilitering av de resurser som är överförbara. Här uppstår ett glapp mellan deltagarnas förväntningar på vad utbildning kan generera

i det nya landet och de reella krav på kvalifikationer och tillgångar som det specifika segmentet på arbetsmarknaden ställer. Detta glapp har en etableringsutbildning att hantera och försöka överbrygga.

Referenser

- Aspinall, P. J. & L. Mitton (2010) *The Migration History, Demography, and Socio-Economic Position of the Somali Community in Britain*. New York: Novinka/Nova Science Publishers.
- Berggren, K. & A. Omarsson (2001) "Rätt man på fel plats. Arbetsmarknaden för utlandsfödda akademiker", *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 8 (1): 5–14.
- Bevelander, P. & R. Pendakur (2011) "Socialt kapital och integration i Kanada", 141–162 i P. Hojem & M. Ådahl (red.) *Kanadamodellen: Hur invandring leder till jobb*. Stockholm: FORES.
- Bevelander, P. & R. Pendakur (2014) "The labour market integration of refugee and family reunion immigrants: A comparison of outcomes in Canada and Sweden", *Journal of Ethnic and Migration Studies* 40 (5): 689–709.
- Bourdieu, P. (1989) *La noblesse d'État. Grandes écoles et esprit de corps*. Paris: Minuit.
- Bourdieu, P. & J.-C. Passeron (1964) *Les Héritiers. Les étudiants et la culture*. Paris: Minuit.
- Bourdieu, P. & J.-C. Passeron (1970) *La reproduction. Éléments pour une théorie du système d'enseignement*. Paris: Minuit.
- Bourdieu, P. (red.) (1993) *La Misère du monde*. Paris: Seuil.
- Broady, D. (1991) *Sociologi och epistemologi. Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. Stockholm: HLS Förlag.
- Cebulla, A., M. Danie & A. Zurawan (2010) *Spotlight on refugee integration: findings from the Survey of New Refugees in the United Kingdom. Research Report 37*. United Kingdom: Home office.
- Ennerberg, E. (2017). *Destination employment? Contradictions and ambiguities in Swedish labour market policy for newly arrived migrants*. Lund: Lunds universitet.
- Forslund, A., L. Liljeberg & L. von Trott zu Solz (2013) *Arbetspraktik. En utvärdering och en jämförelse med arbetsmarknadsutbildning*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Franzén, E. C. & L. Johansson (2004) *Föreställningar om praktik som åtgärd för invandras integration och socialisation i arbetslivet*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Gustavsson, B., G. Andersdotter & L. Sjöman (2009) *Folkhögskolans praktiker i förändring*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, P. & O. Åslund (2006) "Arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare". Teori, praktik och effekter. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Joyce, P. (2015) *Integrationspolitik och arbetsmarknad. En översikt av integrationsåtgärder i Sverige 1998–2014*. Stockholm: Delmi.
- Jönsson, A. & L. Rubinstein Reich (2004) *Invandrade akademiker som lärare i den svenska skolan*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Kesler, C. (2006) "Social Policy and Immigrant Joblessness in Britain, Germany and Sweden", *Social Forces* 85 (2):743–770.
- Kogan, I. (2006) "Labor Markets and Economic Incorporation among Recent Immigrants in Europe", *Social Forces* 85 (2):697–721.
- Konkurrensverket (2013), *Valfrihetssystem inom arbetsförmedlingen. Rapport 2013:7*. Stockholm: Konkurrensverket.
- Liljeberg, L. & K. Sibbmark (2011) *Uppföljning av etableringssamtal*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- de Luna, X., A. Forslund & L. Liljeberg (2008) *Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare under perioden 2002–04*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Rooth, D.-O. & O. Åslund (2007) "Får utlandsfödda betalt för sin utbildning och sina kunskaper i svenska?", *Ekonomisk Debatt*, 35 (3):41–54.
- Sayad, A. (1999) *La Double Absence. Des illusions de l'émigré aux souffrances de l'immigré*. Paris: Seuil.
- SCB (2016) *Stor skillnad i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån (SCB).
- Sharif, H. (2017) "Här i Sverige måste man gå i skolan för att få respekt". Nyanlända ungdomar i den svenska gymnasieskolans introduktionsutbildning. Uppsala: Uppsala universitet.
- Tibajev, A. (2016) *Utrikes födda på arbetsmarknaden i Sverige: en forskningsöversikt*. Linköping: REMESO, Linköping universitet.
- Tovatt, C. (2013a) *Att avkoda systemets regler. Nyanlända invandras berättelser om mötet med etableringen*. Nyköping: Länsstyrelsen i Södermanlands län.
- Tovatt, C. (2013b) *Erkännandets Janusansikte. Det sociala kapitalets betydelse i arbetslivskarriärer*. Linköping: REMESO, Linköping universitet.

1. Anna Lena Lindberg, *"Men Gud förbarme sig, hvilket Publikum!" Om konstpedagogikens rötter i Sverige*, 1987
2. Francine Muel-Dreyfus, *Folkskollärare och socialarbetare. Metodologiska kommentarer till den historiska sociologin*, 1987
3. Theresa Martinet, *En provensalsk bondkvinna och hennes män. Ett exempel på småborgerlig ackumulation*, 1987
4. Anna-Maja Johannesson, *Lärarnas villkor i de första decenniernas folkskola (1850–1880)*, 1989
5. Ronny Ambjörnsson, *The Honest and Diligent Worker*, 1991
6. Collège de France, *Förslag till framtidens utbildning*, 1992
7. Donald Broady & Boel Englund (1992), *Ulf P. Lundgrens skrifter 1966–1991. En bibliografi*, 1992
8. Eva Trotzig, *"qvinnan bär hemmets trefnad på spetsen af sin synål." Kvinnlig skolslöjd i Stockholms folkskolor decennierna runt 1900*, 1992
9. Gisèle Sapiro, *Collective biographies and the theory of "literary fields"*, 1992
10. Monique Pinçon-Charlot & Michel Pinçon, *Considérations sur l'enquête sociologique dans les beaux quartiers*, 1996
11. Barbro Andersson et al., *Recherches sur les champs de production culturelle. Travaux récents ou en cours*, 1996
12. Jesper Svenbro, *Vägra läsa, vägra skriva. Attityder till det skrivna ordet i antikens Grekland*, 1997
13. Ann-Catherine Wagner, *Les stratégies transnationales en France*, 1997
14. Sandro Campana Wadman, *Det biologiska och det sociala. Marc Augé om sjukdom och andra olyckor*, 1997
15. Donald Broady, *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*, 2 korr. uppl. 1998.
16. Christophe Charle, *French Universities and Intellectuals. Two Lectures*, 1998
17. Donald Broady, *Arkeologin och det symboliska kapitalet*, 2003

Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi
(Sociology of Education and Culture Research Reports)
ISSN 1103-1115

1. Donald Broady & Mikael Palme, *Högskolan som fält och studenternas livsbanor*, 1992
2. Mikael Palme, *En "trygg" uppväxtmiljö*, 1992
3. Stig Elofsson, *Vad blev barnen? Rekryteringsstudier*, 1992
4. Annika Ullman, *De plåtslagarna! De plåtslagarna!*, 1992
5. Annika Ullman, *Humaniora som personlighetsfördjupning?*, 1992
6. Donald Broady, *Läsestycken för samhällsvetare*, 1994
7. Boel Englund, *Språk, argumentation och vetenskaplig verksamhet*, 1994
8. Kerstin Skog Östlin, *Fädernas kyrka i Sveriges television*, 1994
9. Mikael Palme, *Valet till gymnasiet*, 1994
10. Mikael Palme, *Gymnasieskolans sociala struktur i Stockholmsregionen före 1991 års skolreform*, 1994
11. Mikael Börjesson, *Det naturliga valet. En studie i studenters utbildningsval och livsstilar*, 1996
12. Richard Palmer, *Socio-Economic Spaces of Transnationally Connected Business Professionals*, 1996
13. Ingrid Heyman, *"...det är utbildningen som gjort att vi kommit någonstans". Studier av tre elitgymnasier med internationalisering på programmet*, 1997
14. Elisabeth Hultqvist, *"Jag tycker det är för slapt". Om pedagogiken på det individuella programmet*, 1998
15. Mikael Börjesson, *Kampen om det "internationella". En kartläggning av transnationella strategier vid högskolor och universitet i Stockholm*, 1998
16. Mikael Palme, *The Meaning of School. Repetition and Drop Out in the Mozambican Primary School*, 1998.
17. Mikael Palme, *Final Report and Recommendations from the Evaluation of Teaching Materials for Lower Primary Education in Mozambique. I. General Issues*, 1998
18. Kenneth Hyltenstam & Christopher Stroud, *Final Report and Recommendations from the Evaluation of Teaching Materials for Lower Primary Education in Mozambique. II. Language Issues*, 1998
19. Wiggo Kilborn, *Final Report and Recommendations from the Evaluation of Teaching Materials for Lower Primary Education in Mozambique. III. Mathematics*, 1998
20. Ulla Alfredsson & Calisto Linha, *Where God lives. Introduction to a Study of the Independent Protestant Churches in the Maputo Area*, 1998
21. Kenneth Hyltenstam & Christopher Stroud, *Proposals for Revised Language Curricula for Mozambican Primary Schools. A Discussion Document*, 1998

22. Donald Broady et al, *Formering för offentlighet. En kollektivbiografi över Stockholmskvinnor 1880–1920. Forskningsplan*, 1998
23. Ulf Borelius, *Habitus och religionstillhörighet i Peru*, 1998
24. Ulf Borelius, *Tillit och habitus*, 1998
25. Kerstin Sund-Tidholm, *Internationalisering vid gymnasieskolans omvårdnadsprogram. En intervjustudie*, 1998
26. Mikael Börjesson, *An Introduction to Manuel Castells' The Information Age*, 1999
27. Donald Broady, Mats B. Andersson, Mikael Börjesson, Jonas Gustafsson, Elisabeth Hultqvist & Mikael Palme, *Skolan under 1990-talet. Sociala förutsättningar och utbildningsstrategier*, 2000
28. Donald Broady, *Studier av högskolan och gymnasieskolan som fält. Forskningsprogram 2002–2004*, 2001.
29. Esbjörn Larsson, *Inventering av utbildningshistorisk forskning vid svenska lärosäten*, 2003
30. Mikael Börjesson, *Det svenska högskolefältet och lärarutbildningarna*, 2003
31. Ulf Borelius, *Källkritik och befrielseologi. Ett bidrag till forskningen kring befrielseologins uppkomst*, 2004
32. Mikael Börjesson, *Gymnasieskolans sociala struktur och sociala gruppers utbildningsstrategier. Tendenser på nationell nivå 1997–2001*, 2004
33. Ingrid Nordqvist & Monica Langerth Zetterman, *Gymnasieskolan som konkurrensfält. Ett regionalt perspektiv – Gävleborgs län*, 2004
34. Ida Lidegran, *Uppsala – en akademiskt dominerad gymnasieskola*, 2 uppl. 2006
35. Mikael Börjesson, *Högre utbildning och nationell härkomst. Exemplet Södertörns högskola*, 2004
36. Mattias Eriksson, *Sociologisk atlas över Stockholm*, 2005
37. Mikael Börjesson, *Transnationella utbildningsstrategier vid svenska lärosäten och bland svenska studenter i Paris och New York*, 2005
38. Esbjörn Larsson, *Det svenska utbildningssystemets födelse. Olika perspektiv på den svenska läroverksutbildningens utveckling under 1800-talet*, 2006
39. Donald Broady, Mikael Börjesson, Emil Bertilsson, Gergei Farkas, Märit Gunneriusson Karlström, Esbjörn Larsson, Ida Lidegran & Ingrid Nordqvist, *Utvärdering av Rekryteringsdelegationen*, 2 rev. uppl. 2006
40. Elisabeth Hultqvist & Mikael Palme, *"Om de kunde ge en mall". En studie av lärarstudenternas möte med lärarutbildningen*, 2006
41. Monica Langerth Zetterman, *Kvinnors mötesplatser och sociala och kulturella tillgångar kring sekelskiftet 1900. Beskrivning av prosopografiskt material inom projektet Formering för offentlighet*, 2006
42. Emil Bertilsson, *Lärarna på skolans kungsväg. Om det naturvetenskapliga programmet på några gymnasier i Uppsala*, 2007
43. Håkan Forsberg, *En skola i tiden. Rosendalsgymnasiets etablering bland Uppsalas gymnasieskolor*, 2008
44. Andreas Melldahl, *Västerled tur och retur. Del 1: Utbildning och ekonomi. En ekonomihistorisk studie av Sverige-Amerika Stiftelsens stipendieverksamhet 1919–2006*, 2008
45. Emil Bertilsson, Mikael Börjesson & Donald Broady, *Lärarstudenter. Utbildningsmeriter och social bakgrund 1977–2007*, 2008
46. Mikael Palme, *Personlighetsutveckling och målrationalitet. Kulturellt kapital i Stockholms gymnasieskolor på 2000-talet*, 2008
47. Emil Bertilsson, Mikael Börjesson & Donald Broady, *Männen flyr fältet. Könsmönster i rekryteringen till svenska lärarutbildningar 1977–2007*, 2009
48. Emil Bertilsson, *Språkens konjunkturen. Del 1: De moderna språken i grund- och gymnasieskolan*, 2010.
49. Alexander Ekelund, *Julia Kristevas genomslag i Sverige – fransk feminism som symbolisk tillgång i litteraturkritikens fält*, 2011
50. Esbjörn Larsson, *Ekonomiska förutsättningar för pedagogisk förändring. Kostnaderna i samband med växelundervisningens införande i Sverige under 1820-talet*, 2011
51. Andreas Åkerlund, *Från föreningsverksamhet till statligt intresse. Utlandsriktad utbildnings- och kulturpolitik ca 1880–1945. En översikt*, 2012
52. Tobias Dalberg, *Engelskans utbredning i den svenska högskolan. En kartläggning av engelskspråkiga benämningar av program och kurser i svensk högre utbildning 1993–2009*, 2013
53. Ida Lidegran, Mikael Börjesson, Caroline Olsson & Donald Broady, *Utbildningssociologiska analyser av könsskillnader i utbildningssystemet och arbetslivet*, 2014
54. Carina Carlhed, *Vid den normala studietaktens utkanter. Analyser av studieavbrott på lärarutbildningar vid Uppsala universitet*, 2015
55. Ida Lidegran, Mikael Börjesson, Germund Larsson & Donald Broady, *Forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet. Inventering 2013*, 2015
56. Ida Lidegran & Astrid Collsiö, *Nyanlända akademiker och etableringsutbildning. En studie av Korta vägen*, 2018

Sociology of Education and Culture / Utbildnings- och kultursociologi
www.skeptron.uu.se/broadly/sec/
SEC, EDU, Uppsala University, Box 2136, S-750 02 Uppsala

UPPSALA
UNIVERSITET